

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTIES VEISIEJŲ PENSIONATE STEBĖSENOS ATASKAITA

2009-12-21 Nr. LS-5
Vilnius

Žmogaus teisių padėties uždaroje laisvės apribojimo institucijose stebėtojų grupė 2009 m. lapkričio 18 d. lankėsi valstybinėje socialinės globos įstaigoje – Veisiejų pensionate (toliau – pensionatas). Pensionatas skirtas gyventi pensinio amžiaus žmonėms, nustatyta tvarka pripažintiems nukentėjusiais nuo nacistinės Vokietijos okupacinės valdžios (išvežtiems priverstiniais darbams, įkalintiems (ar gimusiems) kalėjimuose arba kitose įkalinimo vietose, getuose, koncentracijos stovyklose), taip pat pensinio amžiaus žmonėms, kuriems nustatytas didelių specialiųjų poreikių lygis, ar turintiems I invalidumo grupę (75 metų ir vyresniems didelių specialiųjų poreikių lygio nustatymas ar I invalidumo grupė nebūtini), kuriems reikalinga globa ir slauga bei kurie dėl negalios negali gyventi savarankiškai.

Apsilankymo metu pensionate socialinė globa buvo teikiama 123 asmenims (institucijoje yra 130 vietų). Pensionate gyvena 1 neveiksnius asmuo, kurio globėjas yra pensionato paskirtas asmuo. Vyrai ir moterys pensionate gyvena atskirai. Poroms, pageidaujantioms gyventi kartu, suteikiamas atskiras kambarys.

Pensionate patvirtintas 64,5 etatas (0,52 etato vienam gyventojui), tiesiogiai su gyventojais dirba ne mažiau kaip 60 proc. viso įstaigos personalo. Pažymėtina, kad patvirtintas etatų skaičius atitinka reikalavimus, numatytus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. liepos 9 d. įsakyme Nr. 97 „Dėl reikalavimų socialinės globos įstaigoms ir asmenų nukreipimo į stacionarias socialinės globos įstaigas tvarkos patvirtinimo“.

I. GYVENIMO PENSIONATE SĄLYGOS IR GYVENTOJŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMAS

Veisiejų pensionato bendrosios naudojimo patalpos yra valgykla, virtuvė, biblioteka, sporto salė, kirpykla, siuvykla, kitos buitinės ir higienos patalpos, 4 poilsio kambariai, bendrosios praktikos gydytojo kabinetas, masažo kabinetas, kopyčia, 4 vietų svečių kambarys, rankdarbių kambarys, taip pat nedidelės virtuvės bei rūkomasis.

Pensionate užtikrinta paslaugų gavėjų su negalia galimybė patekti į pensionato pastatą ir laisvai judėti jo patalpose, naudotis liftu. Daugiau priežiūros reikalaujantys gyventojai gyvena pirmajame pensionato aukšte. Pensionato bendrosios patalpos (koridoriai) bei lauko teritorija stebimos vaizdo kameromis.

Pagal 2002 m. liepos 7 d. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą Nr. 97 „Dėl reikalavimų stacionarioms globos įstaigoms ir asmenų nukreipimo į stacionarias socialines globos įstaigas tvarkos patvirtinimo“, globos įstaiga turi rūpintis gyvenimo sąlygų, kiek galima artimesnių namų aplinkai, sukūrimu. Pastebėta, kad šių reikalavimų pensionate laikomasi. Gyventojams suteikiamas privatumą užtikrinantis gyvenamasis plotas, atitinkantis teisės aktų nustatytus higienos reikalavimus. Jie gyvena vienviečiuose, dviviečiuose ir triviečiuose kambariuose, kuriuose apgyvendinami atsižvelgiant į sveikatą, amžių, lytį, poreikius ar pomėgius. Gyventojai aprūpinti pagal Lietuvos higienos normos HN 125:2004 „Socialinių paslaugų įstaigos: bendrieji saugos sveikatai reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. vasario 9 d. įsakymu Nr. V-57, nustatytus reikalavimus: kambariuose yra lovos, spintelės, kėdės, bendros spintos, stalai ir minkštasis inventorių (čiužiniai, pagalvės, antklodės, paklodės, pagalvių ir

antklodžių užvalkalai, lovatiesės, rankšluosčiai). Taip pat gyventojai kambariuose turi radijo imtuvą, virdulį, šaldytuvą, kai kurie gyventojai – televizorių, mikrobangų krosnelę. Gyvenamieji kambariai bei bendrosios pensionato patalpos – erdvūs ir šviesūs. Gyvenamųjų kambarių, bendrųjų patalpų bei laiptinių sienų, grindų ir lubų būklė gera, aplinka švari.

Pensionate sudarytos tinkamos sąlygos asmens higienai palaikyti: įrengtos bendros prausyklos (dušas ir vonia), prie kiekvieno gyvenamojo kambario įrengtas sanitarinis mazgas, kuris atitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 24 d. nutarime Nr. 501 „Dėl buities, sanitarinių ir higienos patalpų įrengimo reikalavimų“ numatytus reikalavimus (yra tualetinio popieriaus, muilas, rankšluosčių, veidrodis, lentynėlės daiktams pasidėti, sumontuoti būtini prietaisai paslaugų gavėjams su negalia).

Pagal pirmiau minėtos Lietuvos higienos normos HN 125:2004 „Socialinių paslaugų įstaigos: bendrieji saugos sveikatai reikalavimai“ reikalavimus, socialinių paslaugų įstaigoje kiekvienam paslaugų gavėjui turi būti sudaromos sąlygos rūpintis asmens higiena, išsimaudyti pagal poreikį, bet ne rečiau kaip kartą per septynias dienas. Negalintys savimi pasirūpinti gyventojai kiekvieną dieną turi būti apiprausiami ir pagal poreikį maudomi, bet ne rečiau kaip kartą per septynias dienas. Paslaugų gavėjams turi būti duodami tik išskalbti, švarūs ir išlyginti lovos skalbiniai, rankšluosčiai, drabužiai, kurie keičiami pagal poreikį, bet ne rečiau kaip kartą kas septynias dienas.

Vizito dieną pastebėta, kad pensionate ne visada užtikrinami minėti reikalavimai. Įrašai specialiame žurnale rodo, kad gyventojai kartais maudomi ir patalynė keičiama ne kas septynias, o kas devynias ar dešimt dienų.

Bendra ir dietinės mitybos, atsižvelgiant į gyventojų amžių, sveikatą ir medikų rekomendacijas, pensionate organizuojamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1998 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 760 „Dėl Lietuvos medicinos normos MN 30:1998 „Dietinio gydymo organizavimo asmens sveikatos priežiūros ir socialinės globos įstaigose tvarka“ patvirtinimo“.

Maitinimas organizuojamas 4 kartus per dieną pagal nustatytą maitinimosi grafiką. Gyventojai valgo bendroje valgykloje, išskyrus silpnesnius, kuriems maistas pristatomas į kambarius, o nepajėgiantys valgyti savarankiškai – maitinami.

Gyventojai turi galimybę susipažinti su dienos valgiaraščiu, kuris pakabintas prie valgyklos. Teigiamai vertintina gyventojams suteikta galimybė pareikšti savo pageidavimus ar skundus dėl valgiaraščio – prie valgyklos pakabinta Pasiūlymų ir skundų dėžutė. Be to, pensionate pilnu etatu dirba dietologas, konsultuojantis gyventojus mitybos klausimais.

Vadovaujantis Alytaus apskrities viršininko 2007 m. lapkričio 12 d. įsakymu Nr. (1.2.)-V-330 patvirtintu Veisiejų pensionate teikiamų socialinių paslaugų sąrašu, gyventojams sudaromos sąlygos žaisti šaškių, šachmatų, biliardo, stalo teniso žaidimus, naudotis treniruoklių sale, dviračiais, žvejoti ir pan. Sąraše taip pat numatyta: tradicinių švenčių paminėjimas, išvykos į kultūrinius renginius, ekskursijos, dalyvavimas koncertuose, susitikimuose, paskaitose, parodose, gimtadienių šventimas, valstybinių švenčių paminėjimas, naudojimas biblioteka, televizijos ir kino filmų žiūrėjimas. Nors minėtame sąraše numatytas platus veiklų spektras, tačiau, gyventojų teigimu, bendri renginiai organizuojami retai, gyventojai neskatinami sportuoti pensionate įrengtoje sporto salėje, trūksta būrelių bei kitų užsiėmimų.

Pensionate veikia biblioteka, kurioje yra apie 3000 knygų, taip pat žurnalų. Tačiau vizito metu pastebėta, kad nėra laikraščių, mažai literatūros rusų ir lenkų kalbomis, nors pensionate gyvena lietuviškai nekalbančių asmenų.

Pensionato gyventojams užtikrinamas laisvas politinių pažiūrų pasirinkimas, savo teisę dalyvauti rinkimuose jie įgyvendina pensionate. Pensionato darbuotojų teigimu, ši teisė užtikrinama visiems veiksniams gyventojams, o, esant poreikiui, darbuotojai suteikia reikiamą pagalbą.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 patvirtintu Socialinės globos normų aprašu, globos įstaiga padeda gyventojams palaikyti socialinius ryšius su šeimos nariais ir artimaisiais giminaičiais. Pensionato darbuotojų teigimu, pensionate užtikrinamos galimybės nuolat palaikyti ryšį su artimaisiais, bendravimas su lankytojais neribojamas, tačiau lankytojų yra nedaug. Institucijoje yra taksofonas, tačiau dauguma

gyventojų naudojami asmeniniais mobilieisiais telefonais.

Vizito metu pensionato gyventojai nesiskundė, kad informacija apie gyvenimą pensionate (vidaus tvarkos taisyklės ir kt.) jiems būtų buvusi neprieinama. Tačiau pastebėta, kad pensionato skelbimų lentose minėtos informacijos nebuvo. Seimo kontrolieriaus nuomone, gerai matomose ir visiems gyventojams prieinamose vietose, skelbimų lentose, turėtų būti pateikiama informacija apie gyventojų dienotvarkę, lankytojų priėmimo tvarką, skundų ir prašymų padavimo tvarką, taip pat žmogaus teises ginančių institucijų kontaktiniai duomenys.

Vidaus tvarkos taisyklėse Veisiejų pensionato gyventojams, patvirtintose Veisiejų pensionato direktoriaus 2009 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. V-17, nustatyta ginčų nagrinėjimo tvarka. Pokalbių su gyventojais metu sužinota, kad jie beveik nesinaudoja galimybe paduoti skundą ar prašymą ir teigiamai vertina pensionato darbuotojų darbą.

Sveikatos priežiūrą socialinės globos įstaigose reglamentuoja Lietuvos higienos norma HN 125:2004 „Socialinių paslaugų įstaigos: bendrieji saugos sveikatai reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. vasario 9 d. įsakymu Nr. V-57, kurios 74 punkte numatyta, kad socialinių paslaugų įstaigų paslaugų gavėjams turi būti užtikrintas asmens sveikatos paslaugų gavimo prieinamumas.

Vizito metu nustatyta, kad pensionate patvirtinti šie etatai: 0,5 etato – bendrosios praktikos gydytojo, 5 etatai – bendrosios praktikos slaugytojų, 7 – slaugytojų padėjėjų. Gyventojai priimami bendrosios praktikos gydytojo kabinete. Jei esama specialių sveikatos priežiūros poreikių (pavyzdžiui, prireikus odontologo paslaugų) ar sunkių sveikatos sutrikimų, gyventojai vežami į kitas šalies sveikatos priežiūros įstaigas. Pensionato gyventojų sveikata profilaktiškai tikrinama kasmet.

Vadovaujantis Alytaus apskrities viršininko patvirtintais Veisiejų pensionato nuostatais, pensionato gyventojai teisės aktų nustatyta tvarka turi būti aprūpinami proteziniais, ortopediniais gaminiais, klausos aparatais, akiniais, neįgaliųjų vežimėliais, kompensacine technika, medikamentais ir tvarsliaiva. Tačiau vizito metu gyventojai skundėsi, kad kartais jie negauna gydytojų paskirtų vaistų. Paaiškindamas šią situaciją, pensionato direktorius nurodė, kad medikamentų išlaidų norma vienai dienai vienam gyventojui (1,50 Lt) buvo patvirtinta 2008 m. sausio 18 d. Alytaus apskrities viršininko įsakymu Nr. (1.39.) 8FV, tuo tarpu lengvatinis 5 procentų PVM tarifas, taikomas vaistams, panaikintas nuo 2009 m. sausio 1 d. (2008 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 2, 19, 51, 56, 58, 91, 125¹ straipsnių pakeitimo ir 125¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymu); į Alytaus apskrities viršininką dėl naujų išlaidų medikamentams normų patvirtinimo kreiptasi 2009 m. rugsėjo mėnesį.

II. REKOMENDACIJOS

Vadovaudamasis Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Seimo kontrolierius atkreipia Veisiejų pensionato direktoriaus Vygando Mozerio dėmesį į ataskaitoje pažymėtas pastabas bei siūlo imtis šių priemonių:

1. Pensionato gyventojams užtikrinti sąlygas rūpintis asmens higiena, maudyti pagal poreikį, bet ne rečiau kaip kartą per septynias dienas;
2. Pagal galimybes užtikrinti kultūrinių paslaugų teikimą, organizuoti daugiau užimtumo, laisvalaikio veiklų, plėtoti pensionate veikiančių būrelių veiklą ir įtraukti kuo daugiau gyventojų; pagal galimybes papildyti biblioteką literatūra lenkų ir rusų kalbomis;
3. Gerai matomose ir visiems gyventojams prieinamose vietose, skelbimų lentose, patalpinti informaciją apie gyventojų dienotvarkę, lankytojų priėmimo tvarką, skundų ir prašymų padavimo tvarką, taip pat žmogaus teises ginančių institucijų kontaktinius duomenis;
4. Siekiant tinkamai užtikrinti gyventojų teisę į sveikatos priežiūros prieinamumą, laiku atsižvelgti į teisės aktų pakeitimus, nuo kurių priklauso pensionato išlaidos medikamentams, ir nedelsiant kreiptis į Alytaus apskrities viršininką dėl medikamentų išlaidų normos pakeitimo.